ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES VOLUME 2 | ISSUE 3 | 2021
ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

ЎҚУВ ЖАРАЁНИНИНГ СИФАТИНИ ОШИРИШДА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Улмасбек Абдубанапович Юлдашев
Гулистон давлат университети ўқитувчи

Мансур Закирович Худойбердиев
Гулистон давлат университети магистранти

Тимур Бохадирович Ахмедов
Гулистон тумани 25-мактаб ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ

Таълим сохасида педагогик ва ахборот – коммуникация технологиялардан, интернет ахборот таълим ресурсларидан ҳамда конференция усулидан фойдаланиш ўқувчиларининг олаётган билимларни юқори савияда бўлишида самарали ёрдам беради ва уларнинг келгусида малакали мутахассислар бўлиб чиқишига имконият яратади.

Калит сўзлар: Замонавий ахборот технологиялари, мустақил таълим

USE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES TO IMPROVE THE QUALITY OF THE LEARNING PROCESS

Ulmasbek Abdubanapovich Yuldashev
Teacher of Gulistan State University

Mansur Zakirovich Khudoiberdiev
Master of Gulistan State University

Timur Bokhadirovich Akhmedov
Teacher of the 25th school of Gulistan district

ABSTRACT

Using pedagogical and information-communication technologies, internet educational resources and conference method helps to develop students' knowledge and give a chance to become an experienced specialist.

Keywords: modern information technologies, self-education.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

КИРИШ

Замонавий ахборот ва коммуникация технологиялари ўқитишнинг янги шакл ва методларини ишлаб чиқиш учун кенг имконият яратилди. Шу билан бирга, ахборот коммуникация технологияларини чуқур ўргатиш, ўқувчиларни катта хажмдаги маълумотларни қабул қилиш, қайта ишлаш ва мустақил ишлаш муаммоси юзага келмоқда. Бугунги кунда фақатгина маърузага асосланган анъанавий дарслар вақти ўтди. Ахборот оқими суръати тезлашган бир пайтда ўтилаётган ҳар бир дарс ранг-баранг бўлмаса, ўқувчи еътиборини билимга жалб етиш мушкул. Бунинг учун ўқитувчи тинмай изланиши, ижодкор бўлмоғи даркор. Бундай холда, айниқса дарсни ўйинлар асосида кўриш тизимига асосланиб ўтиш сезиларли самара беради. Ўйинлар еса ўқувчи психологиясидан келиб чиқиб, танлангани маъқул. Биринчи бўлишга ундаш услуби доимо ўзини оқлайди. Чунки болалар хамиша ўзини кўрсатгиси, тенгдошларидан бир қадам олдинда юргиси келади.

Дарсларда ҳам янги маълумотларни етказишдан аввал ўқитувчи уларнинг дастлаб олган билимларини, тасаввурларини аниқлаштиради, бир тизимга солади, олинган билимлар ҳар хил кўргазмали воситалар, слайдлар, мултимедия, тарқатма материаллар, қўшимча адабиётлар билан мустахкамланса мақсадга мувофиқ бўлади. Дарсда олиб бориладиган таълим-тарбия ишларининг асосий элементларидан бири, ўқувчиларнинг ўзаро фаоллик асосида мустақил, эркин фикрлаш ўқув ва амалий топшириқларини бажаришлари, хаётда албатта йетукликка йетаклайди. Дарсларда фойдаланиладиган ҳар қандай интерфаол усуллар таълим характерига ега бўлиб, ўқувчилар билимининг мустахкамланишига, аниқлаштирилиши ва кенгайишига, уларни умумлаштиришга ва тизимга солишга ёрдам беради.

МЕТОДОЛОГИЯ

Таълим сифатини оширишда амалга оширилаётган ишлар хақида гап кетганда, таълим бериш жараёнини езгулик кўпригига ўхшатамиз, бу кўприкдан ўқувчиларимизни билимли, дунёқараши кенг қилиб олиб ўтиш устозни, яъни ўқитувчиларни вазифаси деб биламиз. Дарсларнинг назарий ва амалий қисмида ўқувчиларнинг қизиқишини ошириш учун педагогик технологиянинг самарали усулларидан фойдаланиб, кичик гуруҳларга бўлинган холда олиб борилади. Машғулотларни олиб бориш жараёнини кузатиб бориш ва керакли маслахатлар бериш кичик гуруҳларда дарсларни самарали ўтилишига ёрдам беради. Ўз касбини устаси бўлган ахборот-коммуникация

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

технологиялари соҳасининг йетук мутахассислари билан учрашувлар ташкил етиш, улар хақида ўқувчиларга сўзлаб, саволларга хаётий мисоллар келтириш билан жавоб берилади. Бунинг учун фақат ўқиш, ўрганиш кераклиги хақида маслахат беради. Бундай малакали мутахассислар билан учрашувлар, бахс-мунозаралар ташкил етиш ҳам ўқувчиларни фанга бўлган қизиқишларини орттиради. Ота-оналарда фарзандини юксак маънавиятли, билимли, комил инсон етиб вояга йетказиш истагини янада кучайтириш зарур.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Замонавий ахборот ва коммуникация технологиялари ўқитишнинг янги шакл ва методларини ишлаб чиқиш учун кенг имконият яратилди. Шу билан бирга, ахборот коммуникация технологияларини чуқур ўргатиш, ўқувчиларни катта хажмдаги маълумотларни қабул қилиш, қайта ишлаш ва мустақил ишлаш муаммоси юзага келмоқда. Мактабдан касб-хунар коллежига ўқишга келган кўп ўқувчилар мустақил фикрлаш ва ишлаш бўйича йетарлича кўникмага ега емас. Айримлари билим олишга қизиқишлари жуда паст. Қобилиятли, изланувчан ҳамда ижодкорликка иштиёқи бор фарзандларимизни ўзи қизиққан ахборот коммуникация технологиялари йўналишида чуқурлаштирилган сабоқ олиши, уларни келажакда албатта юксак малакали мутахассислар бўлиб йетишшишларида асосий омил бўлиб хизмат қилади.

Маълумки, Республикамизнинг барча таълим муассасалари ўқув жараёнида ўқитишнинг замонавий шакллари ва услулларини қўллаш, таълим тизимида ахборот технологиялардан унумли фойдаланиш, улар ёрдамида таълим тизимини талаб даражасига етказиш устида бир қанча ишлар олиб борилмоқда.

Ўқув жараёнида замонавий ахборот технологияларидан фойдаланишнинг қуйдаги имкониятларини келтириш мумкин:

- Ўқитувчига ўқув материалларини таълим олувчиларга етказиб беришда бирмунча енгиллаштирилиши;
- Дарс жараёнида берилаётган ўқув материалларнинг такрорий ҳолда намойиш қилиш имкониятининг мавжудлиги;
- Таълим олувчилар ўзлаштириш даражасининг юқори бўлишига эришиш;
- Мультимедиали электрон дарсликлар таркибида кўргазмали виртуал стендлар ташкил қилиш имконияти;

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

- Амалий ва лаборатория машғулотларини видео, аудио ва анимацияли воситалар орқали қизиқарли ташкил қилиш имконияти;
- Тавсия қилинган ўқув материалларидан оммавий тарзда фойдаланиш, яъни тармоқ технологиялари ёрдамида бир ёки бир нечта аудиторияда ва гуруҳларда фойдаланиш имкониятининг мавжудлиги;
- Ўқув материаллари маълумотлар базасини тезкор равишда ўзгартириб, янги ахборот захираларини киритиш имкониятининг мавжудлиги;
- Амалий ва лаборатория машғулотлари мобайнида маъруза материалларига ўтиш имкониятининг яратилиши;
- Масофадан ўқитиш учун асосий воситалардан бири сифатида фойдаланиш имконияти;
- Таълим олувчиларнинг индивидуал билимларини баҳолаш, назорат қилиш ва бошқалар.

Бундай имкониятларга эга бўлган ўқув материалларини ўқув жараёнига тадбиқ этиш, бир вақтнинг ўзида таълим олувчиларга ўқув материалларини кўриш, ўқиш, эшитиш, мулоҳаза қилиш ва қайта-қайта такрорлаб ўз билимларини ошириш имкониятларини яратади. Ахборот технологияларини ўқув жараёнига қўлланилиши, айниқса мультимедиали воситалардан фойдаланиш ўқув жараёнинг дидактив кўринишда тасвирлаш учун жуда катта имкониятлар яратади.

Ўқув жараёнида ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланишда электрон дарсликларнинг алоҳида ўрни мавжуд. Электрон дарслик - компьютер ва ахборот-коммуникация технологияларига асосланган ўқув услубини қўллашга, мустақил таълим олишга ҳамда фанга оид ўқув материаллар, илмий маълумотларнинг ҳар томонлама самарадор ўзлаштирилишига мўлжалланган электрон ўқув адабиёти ҳисобланади.

Таълим тизимида ўқув жараёнига ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилса таълим-тарбия жараёни жадаллаштирилади. Таълим-тарбия жараёнини жадаллаштиришнинг асосий омиллари қаторига қуйидагиларни келтириш мумкин:

- мақсадга йўналтирилганлик;
- ўқувчиларнинг мотивациясини кучайтириш;
- таълим мазмунининг ахборотли ҳажмини кенгайтириш;
- ўқувчиларнинг ўқув-билиш фаолиятини фаоллаштириш;
- ўқувчиларнинг ўқув-амалий даражасини мустаҳкамлаш ва бошқалар.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

Ўқув жараёнида мустақил таълим машғулотларини самарали ташкил қилишда замонавий ахборот технологияларининг аҳамияти жуда катта ҳисобланади. Компьютернинг дастурий воситалари асосида яратилган ўқув-услубий материаллар ва электрон дарсликлардан фойдаланишдан асосий мақсад замонавий ахборот – таълим услубини шакллантириш, замонавий ахборот-педагогик, ахборот ва компьютер технологияларини қўллаш орқали таълим жараёнининг самарадорлиги, сифати ва унимдорлигини ошириш, узлуксиз таълим тизимида замонавий ўқув манбалари электрон ўқув дарсликларини кенг қўллаш, уларнинг маълум маънода кутубхоналарини ташкил этиш, таълимнинг масофадан ўқитиш усулларини амалда жорий этиш ва умумжаҳон электрон ўқув тизимига киришдан иборат.

Мустақил таълим машғулотлари учун яратилган электрон ўқув-услубий материаллар автоматлаштирилган дастурий воситалар ёрдамида фаолият олиб боради. Автоматлаштирилган ўқув-услубий материаллар таълим олувчиларга керакли мавзулар бўйича маълумотларни тавсия этади ва билимларни назорат қилади. Билимларнинг назорати натижасига қараб таълим олувчиларга турли савиядаги топшириқлар тавсия қилинади. Автоматлаштирилган ўқув-услубий таълим воситалари ёрдамида таълим олувчилар ўқитувчининг ёрдамисиз ҳам ўз билимларини ошириб такомиллаштириб бориши мумкин.

Ўқув жараёнида масофали ўқитиш тизимини ташкил қилишнинг асосий талабларидан бири ўқув материалларини ўқувчиларга тақдим этиш воситалари ҳисобланади. Бунда масофали ўқитиш тизимининг асосини ташкил этувчи ўқув материалларининг электрон версияларини яратишга бир қатор талаблар қўйилади.

Ўқув материалларини электрон кўринишда тақдим этганда унинг ўқувчилар томонидан тушуниш даражасига алоҳида эътибор бериш керак. Электрон шаклда тақдим этилаётган материаллар талим олувчилар учун қулай ва яхши ўзлаштира оладиган бўлиши керак. Тавсия этилаётган ўқув материалларида керакли таърифлар, таянч иборалар, калит сўзларга мурожаат қилиш ва улардан самарали фойдаланиш имкониятлари яратилиши керак.

Фанлардан амалий ва лаборатория ишларини виртуал стендлар кўринишида имитация қилиш орқали ташкил қилиш масофали ўқитиш тизимида қуйидаги имкониятларни таъминлайди:

- виртуал стендлар учун махсус жиҳозланган хоналар талаб қилинмаслиги;
- лаборатория ишларини анимациялар билан таъминланиш ва объектлар устида олиб борилаётган жараёнларни тўғридан-тўғри намойиш қилиш;

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

- яратилган виртуал стендлардан кўп маротаба фойдаланиш.

Фанлардан амалий ва лаборатория ишларини виртуал стенд тарзида ташкил қилиш масофали ўқитиш тизимида жуда катта аҳамиятга эга. Масофали ўқитиш тизимини ташкил қилиш натижасида кўргазмали ўқув материалларидан узоқ минтақалардаги таълим муассасаларида ўқув жараёни учун керакли ўқув жиҳозлари етарли бўлмаган ҳолда ҳам таълим олувчилар амалий ва лаборатория ишларини бажариш имконияти яратилади.

Электрон ўқув материалларини яратиш, улардан қулай ва самарали фойдаланиш учун электрон ўқув материаллари пдф форматига ўтказилади. Бу форматда тайёрланган материаллардан фойдаланишнинг афзалликлари қуйдагилардан иборат:

- маълумотлар хотирадан кам жой эгаллайди;
- маълумотлар ҳимояланган бўлади (ўзгартиришлар, вируслар таъсиридан ҳоли қилиш ва бошқалар);
- маълумотларни қидириш ва чоп этишни тезлаштириш;
- маълумотларни ифодаловчи юқори сифатли шрифтларнинг мавжудлиги;
- ихчам тасвирли маълумотларни яратиш;
- маълумотларнинг зарур саҳифаларига тез ўтишни таъминлаш ва бошқалар.

Бу каби кўрсаткичлар масофали ўқитиш жараёнида фойдаланиладиган ўқув материалларининг асосий талабларини ташкил қилади.

ХУЛОСА

Ўқув жараёнида замонавий ахборот технологияларидан фойдаланишнинг афзалликлари қуйидагилардан иборат:

- ўқув жараёнида берилаётган материалларни чуқурроқ ва мукаммалроқ ўзлаштириш;
- таълим олишнинг янги шаклларини жорий қилиш;
- дарс жараёнида билим олиш вақтининг қисқариши натижасида вақтни тежаш имконияти;
- олинган билимлар киши хотирасида узоқ муддат сақланиб қолиниши ва уни амалиётда қўллаш мумкинлиги.
- ўқувчиларда маълум малакаларни шакллантириш вақти қисқалиги;
- машғулотларда бажариладиган топшириқлар сонининг ошиши;

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00536

- компьютер томонидан фаол бошқаришни талаб қилиниши натижасида ўқувчи таълим субъектига айланиши;
- ўқувчилар кузатиши, мушоҳада қилиши қийин бўлган жараёнларни моделлаштириш ва бевосита намойиш қилиш имкониятининг ҳосил бўлиши ва бошқалар.

REFERENCES

1. Бегимқулов У.Ш. Замонавий ахборот технологиялари мухитида педагогик таълимни ташкил этиш // “Педагогик таълим” жур, №1, 2004
2. Тайлақов Н.И. Таълим тизимида замонавий ахборот технологияларини жорий этишнинг истиқболлари // Таълим ва тарбия -Т 2002